

بررسی رابطه سبک‌های رهبری معلم با خودشکوفایی دانش‌آموزان موسسات زبان مهر شهر تنکابن

وحید خوش‌روش^{۱*}، زهرا سعیدیان^۲، یاسمن واعظی^۳

۱- استادیار گروه روان‌شناسی و مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، مازندران، ایران (نویسنده مسئول)

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد، روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، مازندران، ایران

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد، روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، مازندران، ایران

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه سبک‌های رهبری معلم با خودشکوفایی دانش‌آموزان موسسات زبان مهر اجرا گردید. این پژوهش از نوع کاربردی است که با طرح پژوهشی همبستگی بوده و جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان موسسات زبان مهر شهر تنکابن که در این مراکز آموزشی در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ مشغول به زبان‌آموزی بوده‌اند. که از تعداد ۱۵۰۰ نفر دانش‌آموز به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و با استفاده از جدول مورگان تعداد ۳۴۰ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون آماری همبستگی پیرسون به کمک نرم‌افزار spss انجام گردید. نتایج نشان داد که بین سبک‌های رهبری معلم با خودشکوفایی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنادار وجود دارد هم‌چنین بعد از بررسی رگرسیون مشخص شد برخی از سبک‌های رهبری معلم توان‌پیش‌بینی خودشکوفایی دانش‌آموزان را دارد.

واژه‌های کلیدی: سبک‌های رهبری، خودشکوفایی، دانش‌آموزان

۱. مقدمه

کشورهای جهان از ابتدا برای برقراری ارتباط با هم از ابزارهای زیاد استفاده می کنند که در این میان زبان تنها وسیله ای است که می توان از طریق آن پیچیده ترین مفاهیم را به شکلی ساده و کامل انتقال داد، اما نکته ای که در اینجا به ذهن خطور می کند این است که مردم سراسر این کره خاکی با زبان های مختلفی با هم صحبت می کنند و این موضوع خود برقراری ارتباط میان جوامع مختلف را مشکل می سازد. پس باید زبانی مشترک در سراسر دنیا وجود داشته باشد تا مردم برای برقراری ارتباط با یکدیگر از آن استفاده کنند. در طی سالیان اخیر بنا به دلایل مختلف زبان انگلیسی بدین منظور برگزیده شده و امروزه در فعالیت های مختلف به عنوان ابزار اصلی انتقال مفاهیم به کارگرفته می شود. از این رو اهمیت یادگیری زبان انگلیسی در جهان کنونی بر هیچ کس پوشیده نیست و روز به روز نیز با گسترش ارتباطات بین جوامع مختلف بر اهمیت آن افزوده می شود.

زبان انگلیسی یکی از زبان های هندواروپایی از شاخه ژرمنی است. خود شاخه ژرمنی به دو بخش شرقی و غربی تقسیم می شود و انگلیسی به ژرمنی غربی تعلق دارد. (شکل زیر) این زبان در انگلستان و جنوب شرقی اسکاتلند تکامل یافته است. از دیگر زبان های شاخه ژرمنی می توان به آلمانی، هلندی، دانمارکی، سوئدی و نروژی اشاره کرد. امروزه نزدیک به نیمی از مجموعه واژگان و دستور زبان انگلیسی از ریشه ژرمنی است. زبان انگلیسی باستان شباهت بسیار زیادی به زبان آلمانی باستان داشته است چون انگلیسی زبان ها عمدتاً اقوام ژرمنی بودند که از آلمان وارد بریتانیا شدند و به نوعی زبان آلمانی را می توان مادر زبان انگلیسی دانست.

امروزه یادگیری زبان انگلیسی یک ضرورت انکار ناپذیر است چراکه زبان انگلیسی، زبان علم است و آموزش رشته های مختلف در سطوح عالی و تولید علم به زبان انگلیسی صورت می گیرد. با افزایش روند جهانی سازی ارتباطات بین المللی، برنامه های رادیویی و تلویزیونی، تجارت جهانی و آموزش علوم جدید همگی به زبان انگلیسی صورت می گیرند و عدم آشنایی با این زبان برابر با عدم زندگی در دنیای مدرن امروزی است.

در موسسات آموزش زبان نیز مانند مراکز آموزشگاهی رهبری یکی از کارکردهای ضروری معلم در کلاس درس است. معلم در نقش رهبر کلاس باید با استفاده از امکانات موجود زمینه تحقق اهداف آموزشی را فراهم کند. چگونگی برخورد معلم با دانش آموزان و استفاده از سبک رهبری مناسب اهمیت ویژه ای دارد. رهبری کلاس درس تأثیر معلم بر دانش آموزان است؛ به صورتی که دانش آموزان با میل و علاقه برای تحقق اهداف آموزشی کلاس تلاش کنند. معلم در نقش رهبر باید استعداد های دانش آموزان را شناسایی و با آنها به خوبی ارتباط برقرار کند و در آنها انگیزه مطالعه و پژوهش را ایجاد کند. همچنین، بر انجام دادن کارهای گروهی تأکید کند و، به اقتضای موقعیت، تغییرات لازم را در چگونگی انجام دادن فرایند یاددهی یادگیری ایجاد کند. رهبری کلاس درس، با میزان تأکید بر دانش آموز و موضوع درس، به شیوه های گوناگونی انجام میشود؛ با وجود این، اداره کلاسهای درس به طور مؤثر و کارآمد مستلزم رهبری دانش آموزان برای تحقق اهداف آموزشی است (راگ، ۱۳۸۲).

معلم نقش رهبر کلاس را بر عهده دارد و هر زمان که گروهی تشکیل میشود، چه به صورت رسمی و چه غیررسمی، وجود رهبر ضروری است؛ در جمع دانش آموزان این رهبری بر عهده معلم است و رهبری معلم نوع بی نظیری از رهبری در مدرسه توصیف میشود. معلمان، هنگامی که به صورت حرف های کار میکنند، با تحت تأثیر قرار دادن یادگیری زبان آموزان و مشارکت در بهبود مدرسه، رهبران آموزشی اند. مربیان این مراکز با توجه به نقش آموزشی خود و آشنا کردن زبان آموزان با زبانی جدید می توانند با راهبری خلاقانه خود، خلاقیت زبان آموزان جهت یادگیری زبان جدید با سرعت و به بهترین وجه کمک نمایند که این خود علاوه بر روح خلاقیت و پرورش ایده های نو به خود شکوفایی و خودباوری زبان آموزان کمک کرده و زمینه پیشرفت و عملکرد مثبت آنها را فراهم می آورد.

خلاقیت عبارت است از تحولات دامن دار و جهشی در فکر و اندیشه انسان، به طوری که حائز یک توانایی در ترکیب عوامل قبلی به طرق جدید باشد و به تعبیری دیگر، خلاقیت عبارت است از به کارگیری کامل توانایی های ذهنی برای ایجاد یک فکر یا راه

حل یا مفهوم نو نسبت به خود شخص خلاق. بنابراین، خلاقیت، یک فرایند ذهنی است که از فرد معینی و در یک زمان مشخص دیده می شود؛ فرآیندی که در نتیجه آن، یک اثر جدید- عم از ایده یا چیزی نو و متفاوت- تولید می شود. تولید جدید و متفاوت، می تواند کلامی یا غیر کلامی و عینی یا ذهنی باشد. خودشکوفایی به اصطلاحی در روان شناسی انسان گرایانه و به معنی محقق ساختن حداکثر توانایی های بالقوه فرد توسط خودش است. خودشکوفایی به این پدیده اشاره دارد که انسان ها تمایل دارند فراتر از نیازهای اولیه خود یعنی همان نیازهایی که در هرم سلسله مراتب نیازهای مزلو فهرست شده پیشرفت کنند. انسان ها می کوشند از طریق خودشکوفایی، از امکانات به شیوه ای بهینه استفاده کرده و تمامی استعداد های پنهان خود را شکوفا کنند، حال این استعدادهای هر چه می خواهد باشد. همان طور که آبراهام مزلو بیان می دارد: «آنچه انسان می تواند باشد، باید بشود».

۲. مبانی نظری

رهبری پدیده نوظهوری نیست و پیشینه رهبری ریشه در تاریخ بشری دارد. انسان در پیوستاری تاریخی از زندگی انفرادی به زندگی قومی و از زندگی کشاورزی به حیات مدرن و در نهایت به زندگی فراپیچیده پا نهاده است. رهبری در معنای عام آن در همه زمان ها و کانها و با حداقل دو نفر شکل میگیرد. به این ترتیب، میتوان ادعا کرد که ظهور رهبری به شروع زندگی اجتماعی انسان بازمیگردد. تأثیری که افراد یک گروه اجتماعی روی یکدیگر میگذارند یکسان و برابر نیست، بلکه بعضی از افراد نقش فعالیت به خود میگیرند و تأثیر بیشتری روی دیگران میگذارند؛ به طوری که در گروه بیش از دیگران مورد توجه قرار میگیرند و این زمینه آغاز پیدایش رهبری در گروه است. با توجه به اهمیت موضوع سبک رفتار رهبری معلم و خلاقیت و این نکته که سبک رفتار رهبری معلم بر خلاقیت دانش آموزان تأثیر دارد، ضرورت آن احساس میشود تا، با انجام دادن این تحقیق و یافته های مبتنی بر آن، زمینه های لازم برای بهبود سبک رهبری معلمان و افزایش میزان خلاقیت دانش آموزان این شهر فراهم آید. مدیریت کلاس درس، مانند سایر موقعیتهای اجتماعی و گروهی، مستلزم انجام دادن کارکردهای مدیریت یعنی طراحی و سازماندهی، رهبری، نظارت و کنترل و ارزشیابی است. تحقق این کارکردها جو کلاس را برای یادگیری و آموزش مناسب میکند. موقعیت کلاس درس ویژگی های خاصی دارد که تفکیک کارکردها از یکدیگر به سختی امکانپذیر است، ولی تحقق تمامی کارکردها در فرایند کلاس درس ضروری است. اداره کلاس همیشه از عمده ترین مسائل معلمان بوده، چون اداره و کنترل کلاس درس همواره پیش نیاز یک محیط یادگیری اثربخش برای دستیابی به اهداف آموزشی است. طراحی و سازماندهی کلاس درس اداره کلاس درس را آسانتر میکند. این فعالیت باید به گونه ای طراحی شود که از طریق آن فرصتهای یادگیری بیشتری فراهم شود و مهارتهای اجتماعی و مشارکتی دانش آموزان رشد و ارتقا یابد (میت سیگالی، ۲۰۱۳).

رهبری یکی از کارکردهای ضروری معلم در کلاس درس است. معلم در نقش رهبر کلاس باید با استفاده از امکانات موجود زمینه تحقق اهداف آموزشی را فراهم کند. چگونگی برخورد معلم با دانش آموزان و استفاده از سبک رهبری مناسب اهمیت ویژهای دارد. رهبری کلاس درس تأثیر معلم بر دانش آموزان است؛ به صورتی که دانش آموزان با میل و علاقه برای تحقق اهداف آموزشی کلاس تلاش کنند. معلم در نقش رهبر باید استعدادهای دانش آموزان را شناسایی و با آنها به خوبی ارتباط برقرار کند و در آنها انگیزه مطالعه و پژوهش را ایجاد کند. همچنین، بر انجام دادن کارهای گروهی تأکید کند و، به اقتضای موقعیت، تغییرات لازم را در چگونگی انجام دادن فرایند یاددهی یادگیری ایجاد کند. رهبری کلاس درس، با میزان تأکید بر دانش آموز و موضوع درس، به شیوه های گوناگونی انجام میشود؛ با وجود این، اداره کلاسهای درس به طور مؤثر و کارآمد مستلزم رهبری دانش آموزان برای تحقق اهداف آموزشی است (راگ، ۱۳۸۲).

معلم نقش رهبر کلاس را بر عهده دارد و هر زمان که گروهی تشکیل میشود، چه به صورت رسمی و چه غیررسمی، وجود رهبر ضروری است؛ در جمع دانش آموزان این رهبری بر عهده معلم است و رهبری معلم نوع بی نظیری از رهبری در

مدرسه توصیف میشود. معلمان، هنگامی که به صورت حرف های کار میکنند، با تحت تأثیر قرار دادن یادگیری دانش آموزان و مشارکت در بهبود مدرسه، رهبران آموزشی اند.

به اصطلاحی در روان شناسی انسان گرایانه و به معنی محقق ساختن حداکثر توانایی های بالقوه فرد توسط خودش است. خود شکوفایی به این پدیده اشاره دارد که انسان ها تمایل دارند فراتر از نیازهای اولیه خود یعنی همان نیازهایی که در هرم سلسله مراتب نیازهای مزلو فهرست شده پیشرفت کنند. انسان ها می کوشند از طریق خود شکوفایی، از امکانات به شیوه ای بهینه استفاده کرده و تمامی استعداد های پنهان خود را شکوفا کنند، حال این استعدادها هر چه می خواهد باشد. همان طور که آبراهام مزلو بیان می دارد: «آنچه انسان می تواند باشد، باید بشود».

به باور آبراهام مزلو، انسان خود شکوفا و برخوردار از سلامت روانی باید این معیارها را رعایت کند:

- نامعلوم بودن آینده را تحمل کند و واقعیات را به صورتی کارآمد مشاهده و مطالعه کند
- خود و دیگران را همان طور که هستند بپذیرد
- رفتار و اندیشه ای خودجوش داشته باشد و دائماً در حال کنترل و رعایت تعارفات و قید و بندهای تحمیل شده از سوی محیط نباشد.
- به جای خودمحور بودن، مسئله محور باشد (به دنبال راه حل مسائل باشد).
- اهل شوخی و خنده باشد.
- فعالیت زیادی داشته باشد.
- زیر بار ارزش ها و رفتارهایی که فرهنگ غالب از او طلب می کند نرود اما به طور عمدی هم به دنبال غیرمعارف بودن نباشد.
- دغدغه بهبود زندگی بشریت را داشته باشد.
- ارزش تجربیات ساده زندگی را به خوبی بداند
- به جای داشتن تماس های زیاد با افراد بسیار، رابطه ای عمیق و رضایت بخش با چند نفر ایجاد کند
- نگاهی منطقی به زندگی داشته باشد.

در این پژوهش به بررسی رابطه سبک رهبری معلم با خود شکوفایی دانش آموزان موسسات زبان مهر خواهیم پرداخت. و به این سوال پاسخ می دهیم که آیا سبک های رهبری معلم با خود شکوفایی دانش آموزان رابطه دارد؟

۳. روش شناسی پژوهش

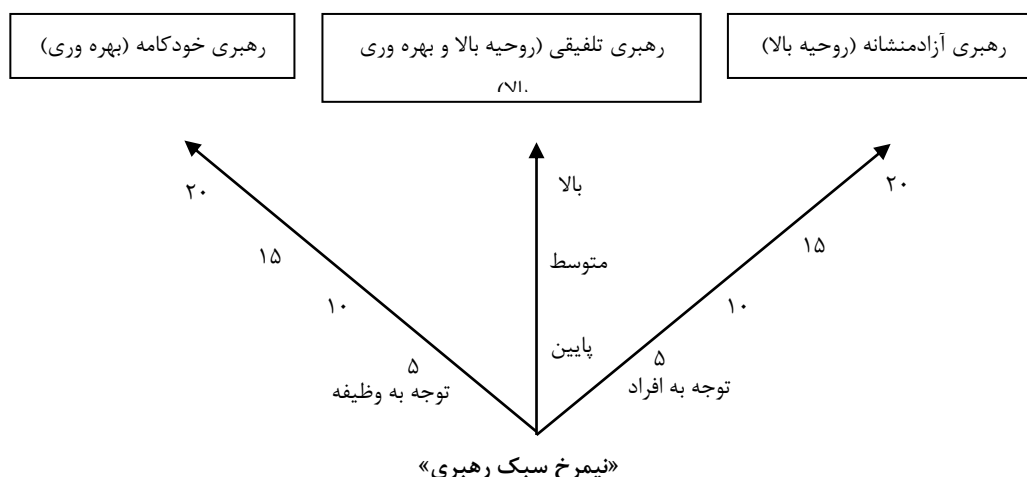
از آن جا که در این تحقیق رابطه سبک معلم با خود شکوفایی دانش آموزان موسسات زبان مهر مورد بررسی قرار گرفته است. بنابراین پژوهش حاضر، تحقیقی از نوع همبستگی می باشد. در این تحقیق محقق به دنبال پاسخ این سوال است که بین سبک رهبری معلم با خود شکوفایی دانش آموزان موسسات مهر چه نوع همبستگی وجود دارد و چگونه می توان براساس موضوع مورد بحث به فرضیات و سوالات تحقیق پاسخ داد؟

جامعه آماری تحقیق مشتمل بر کلیه دانش آموزان زبان آموز موسسات زبان مهر شهر تنکابن که در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۷ مشغول به فراگیری زبان بودند که تعداد آنها ۱۵۰۰ نفر بودند که به روش تصادفی خوشه ای نمونه ای ۳۴۰ نفره انتخاب کردیم

ابزار این پژوهش عبارت بود از :

پرسشنامه سبک رهبری توسط باردنز و متزکاس (۱۹۶۹) ساخته شده است که از ۳۵ گویه تشکیل شده است و به منظور ارزیابی سبک رهبری (رابطه مداری و وظیفه مداری) بکار می رود.

نمره گذاری پرسشنامه بصورت طیف لیکرت ۵ نقطه ای می باشد که برای گزینه های «هرگز»، «بندرت»، «گاهی اوقات»، «غالباً» و «همیشه» به ترتیب امتیازات ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ در نظر گرفته می شود.

عبارات شماره ۸، ۱۲، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۳۰، ۳۴ و ۳۵ را با کشیدن دایره علامت گذاری نمایید. اگر برای عبارات فوق الذکر گزینه های بندرت (۲) و هرگز (۱) را انتخاب نموده اید، برای هر یک از آنها ۱ امتیاز اختصاص دهید.

عبارات شماره ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۱، ۳۲ و ۳۳ را در نظر بگیرید. چنانچه برای عبارات مذکور گزینه های همیشه (۵) و غالباً (۴) را انتخاب نموده اید، به هر عبارت ۱ امتیاز تخصیص دهید.

امتیاز عبارات ۳، ۵، ۸، ۱۰، ۱۵، ۱۸، ۱۹، ۲۲، ۲۴، ۲۶، ۲۸، ۳۰، ۳۲، ۳۴ و ۳۵ را با یکدیگر جمع ببندید. امتیاز حاصله، میزان توجه پاسخ دهنده را به بعد انسانگرایی نشان می دهد.

امتیاز عبارات ۱، ۲، ۴، ۶، ۷، ۹، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۶، ۱۷، ۲۰، ۲۱، ۲۳، ۲۵، ۲۷، ۲۹، ۳۱ و ۳۳ را با یکدیگر جمع ببندید. امتیاز حاصله، میزان توجه پاسخ دهنده را به بعد وظیفه گرایی نشان می دهد.

برای تعیین سبک رهبری تلفیقی، امتیاز بعد وظیفه گرایی را بر روی محور سمت چپ نیمرخ سبک رهبری علامت گذاری کنید و سپس امتیاز بعد انسانگرایی را بر روی محور سمت راست نیمرخ سبک رهبری مشخص نمایید. اکنون با ترسیم یک خط مستقیم نقاط علامت گذاری شده بر روی دو محور را با یکدیگر متصل نمایید. نقطه ای که محور میانی نیمرخ سبک رهبری را قطع نموده، امتیاز سبک رهبری تلفیقی را نشان می دهد.

در مطالعه رضایی و ساعتچی میزان پایایی این پرسشنامه با استفاده از روش بازآزمایی مورد آزمون قرار گرفت و مقدار ۰/۸۱ برای آن گزارش گردید. در مطالعه شاه حسینی به نقل از مصدق راد ضریب آلفای این پرسشنامه را ۰/۹۳ گزارش نموده است. همچنین روایی این پرسشنامه نیز مورد تأیید محققان متعددی قرار گرفته است.

* مقیاس خودشکوفایی برای ارزیابی مفهوم خودشکوفایی مازلو توسط جونز و کرنال (۱۹۶۸) تدوین شد. این ابزار شامل ۱۵ جمله در مقیاس لیکرتی می باشد که آزمودنی در پاسخ به هر سوال باید یکی از گزینه های طیف ۶ درجه ای را از کاملاً

مخالف (۱) تا کاملاً موافق (۶) انتخاب کند. این آزمون یک نمره کلی دارد و بیانگر میزان خودشکوفایی ادراک شده در فرد می باشد.

۶= کاملاً موافق

۵= موافق

۴= نسبتاً موافق

۳= نسبتاً مخالف

۲= مخالف

۱= کاملاً مخالف

جمع نمرات کل این ۱۵ سوال معرف میزان خودشکوفایی فرد پاسخ دهنده می باشد که می تواند دامنه ای از ۱۵ تا ۹۰ را داشته باشد. هر چه نمره آزمودنی از پرسشنامه بیشتر باشد، نشان دهنده این است که میزان خودشکوفایی در وی بیشتر خواهد بود و برعکس.

به منظور تعیین روایی سازه از آزمون جهت گیری شخصی POI استفاده شد، نتایج نشان داد که بین این دو آزمون با ضریب همبستگی ۰/۶۷ ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد و آزمون از روایی بالایی برخوردار است (جوز و کوندال، ۱۹۸۶). همسانی درونی این آزمون در پژوهش حسینی دولت آبادی و همکاران (۱۳۹۳) نیز مناسب گزارش شده است (آلفای کرونباخ، ۰/۶۷). همچنین پایایی این آزمون نیز به روش باز آزمایی بر روی ۲۰ دانشجو در فاصله ۱۵ روز ۰/۷۵ محاسبه شده است.

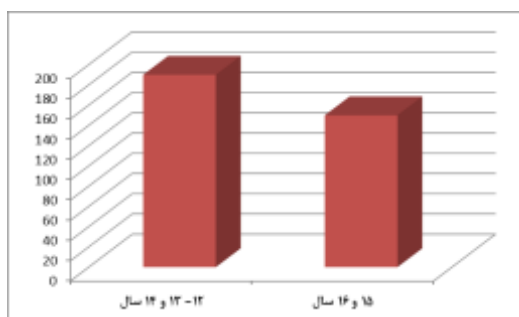
۴. یافته های پژوهش

در این بخش به تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات به دست آمده پرداخته شده است. ابتدا با استفاده از شاخص های توصیفی از قبیل فراوانی، درصد و میانگین به توصیف اطلاعات پرداخته شده و سپس با استفاده از آزمون های استنباطی رگرسیون چند متغیری و همبستگی پیرسون به تجزیه و تحلیل فرضیه های پژوهش پرداخته شده است.

وضعیت نمونه بر اساس سن

سن	فراوانی	درصد	فراوانی تجمعی درصد معتبر
۱۲-۱۳ و ۱۴ سال	۱۹۰	۵۵,۹	۵۵,۹
۱۵ و ۱۶ سال	۱۵۰	۴۴,۱	۱۰۰,۰
کل	۳۴۰	۱۰۰,۰	-

از مجموع ۳۴۰ نمونه مورد بررسی، ۱۹۰ نفر ۱۲-۱۳ و ۱۴ سال و ۱۵۰ نفر ۱۵ و ۱۶ سال بودند.

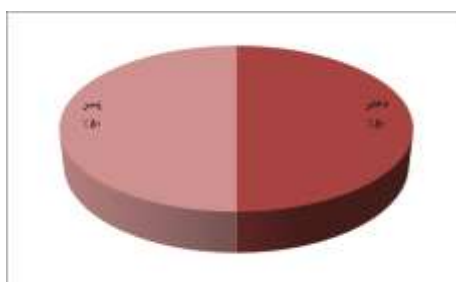

توزیع فراوانی نمونه بر اساس سن

وضعیت نمونه بر اساس جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد	فراوانی تجمعی درصد معتبر
دختر	۱۷۰	۵۰٫۰	۵۰٫۰
پسر	۱۷۰	۵۰٫۰	۱۰۰٫۰
کل	۳۴۰	۱۰۰٫۰	-

از مجموع ۳۴۰ نمونه مورد بررسی، ۱۷۰ نفر دختر و ۱۷۰ نفر پسر بودند.

توزیع فراوانی نمونه بر اساس جنسیت

آمار توصیفی نمرات متغیرهای تحقیق

متغیر	تعداد	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف استاندارد
خودشکوفایی	۳۴۰	۲۹	۷۶	۵۲٫۰۷	۱۴٫۴۰
وظیفه گرا	۳۴۰	۳۳	۸۴	۵۷٫۵۶	۱۶٫۱۲
سبک رهبری انسان گرا	۳۴۰	۲۴	۶۳	۴۳٫۷۷	۱۲٫۳۴

میانگین و انحراف معیار برای خودشکوفایی برابر با $(۵۲/۰۷ \pm ۱۴/۴۰)$ محاسبه شده است همچنین در بین سبک رهبری، وظیفه گرا با میانگین و انحراف معیار $(۵۷/۵۶ \pm ۱۶/۱۲)$ دارای بیشترین میانگین و انسان گرا با میانگین و انحراف معیار $(۴۳/۷۷ \pm ۱۲/۳۴)$ دارای کمترین میانگین می باشد

آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن توزیع نمرات متغیرها

متغیر	تعداد	آماره Z	سطح معناداری
خودشکوفایی	۳۴۰	۰,۶۶۵	۰,۷۶۹
وظیفه گرا	۳۴۰	۰,۷۶۶	۰,۶۰۰
سبک رهبری	۳۴۰	۰,۸۱۰	۰,۵۲۷
انسان گرا	۳۴۰		

سطح معنی داری مقادیر Z بدست آمده برای متغیرهای تحقیق بالاتر از ۰/۰۵ است ($p > ۰/۰۵$)، که این امر بیانگر آن است که نمرات این متغیرها، دارای توزیعی نرمال بوده و امکان استفاده از آزمون های پارامتری جهت بررسی فرضیه های تحقیق وجود دارد.

فرضیه: سبک رهبری معلم با خودشکوفایی دانش آموزان رابطه دارد.

آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین سبک رهبری معلم با خودشکوفایی

متغیر	شاخص	انسانگرا	وظیفه گرا
	R	۰/۵۵۲**	۰/۱۲۶**
خودشکوفایی	Sig	۰,۰۰۱	۰,۰۰۲
	N	۳۴۰	۳۴۰

** معناداری در سطح ۰/۰۱

با توجه به نتیجه آزمون همبستگی، بین سبک رهبری انسانگرا و خودشکوفایی با ضریب همبستگی ۰/۵۵۲ ($r = ۰/۵۵۲$) در سطح ۰/۹۹ و بین سبک رهبری وظیفه گرا و خودشکوفایی با ضریب همبستگی ۰/۱۲۶ ($r = ۰/۱۲۶$) در سطح ۰/۹۵ رابطه مثبت معناداری وجود دارد.

جهت بررسی این فرضیه از تحلیل رگرسیون چند متغیری به روش همزمان استفاده شده است. در این سبک رهبری معلم به عنوان متغیر پیش بین و خودشکوفایی به عنوان متغیرهای ملاک ایفای نقش می کند.

خلاصه مدل رگرسیونی و بررسی خودهمبستگی

متغیر ملاک	R	R ²	AR ²	انحراف استاندارد	دوربین واتسون
خودشکوفایی	۰,۱۸	۰,۰۳	۰,۰۲	۱۴,۱۹	۱,۸۵

شدت همبستگی بر اساس مقدار ضریب همبستگی چندگانه برای خودشکوفایی برابر با ۰/۰۳ می باشد. مجذور R تعدیل شده برابر ۰/۰۲ می باشد، که نشان می دهد ۲ درصد از تغییرات متغیر ملاک یعنی خودشکوفایی، می تواند توسط متغیر پیش بین تبیین شود همچنین آماره دوربین واتسون بین اعداد ۱/۵ تا ۲/۵ محاسبه شده است، لذا احتمال خودهمبستگی بین باقیمانده ها رد می شود و باقیمانده ها مستقل از یکدیگر بوده و میزان باقیمانده یک مورد، در میزان باقیمانده مورد بعد از آن تاثیری ندارد.

جدول تحلیل واریانس برای بررسی معناداری مدل رگرسیونی

متغیر ملاک	منبع تغییر	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F آماره	Sig.
	رگرسیون	۲۳۷۵,۱۸۷	۲	۱۱۸۷,۵۹۴		
خودشکوفایی	باقیمانده	۶۷۹۳۷,۱۱۹	۳۳۷	۲۰۱,۵۹۴	۵,۸۹	۰,۰۰۳
	مجموع	۷۰۳۱۲,۳۰۶	۳۳۹	-		

میزان معنا داری F با درجه آزادی ۲ و ۳۳۷ برای خلاقیت ($F_{(۲,۳۳۷)} = ۴۹/۴۹$) و خودشکوفایی ($F_{(۲,۳۳۹)} = ۵/۸۹$) کمتر از میزان ۰/۰۱ محاسبه شده است که این امر بیان گر این است که مدل رگرسیونی در سطح ۹۹٪ معنادار است ($p < ۰/۰۱$).

ضرایب همبستگی و رگرسیون بین سبک رهبری معلم با خلاقیت و خودشکوفایی

منبع متغیر	عامل	ضرائب غیر استاندارد		Beta استاندارد	t	سطح معنی- داری
		انحراف استاندارد	B			
خودشکوفایی	مقدار ثابت	۴۱,۹۳۷	۳,۲۰۹	-	۱۳,۰۶۷	۰,۰۰۱
	وظیفه‌گرا	۰,۰۳۴	۰,۰۵۷	۰,۳۸	۰,۵۹۵	۰,۵۵۲
	انسان‌گرا	۰,۱۸۷	۰,۰۷۵	۰,۱۶۰	۲,۴۹۰	۰,۰۱۳

تنها سبک رهبری انسان‌گرا با سطح معناداری ۰/۰۱۳ و ضریب رگرسیونی استاندارد شده ۰/۱۶۰ در تبیین واریانس خودشکوفایی تاثیر دارد. همچنین سطح معناداری مقدار ثابت برابر با ۰/۰۰۱ محاسبه شده است که این امر نشان می‌دهد مقدار ثابت محاسبه شده بر متغیر ملاک تاثیرگذار است

۵. بحث و نتیجه گیری

جوامع بشری از ابتدا تاکنون برای برقراری ارتباط با یکدیگر از ابزارهای متعددی استفاده می کرده اند که در این میان زبان تنها وسیله ای است که می توان از طریق آن پیچیده ترین مفاهیم را به شکلی ساده و کامل انتقال داد، اما نکته ای که در اینجا به ذهن خطور می کند این است که مردم سراسر این کره خاکی با زبان های مختلفی با هم صحبت می کنند و این موضوع خود برقراری ارتباط میان جوامع مختلف را مشکل می سازد. پس باید زبانی مشترک در سراسر دنیا وجود داشته باشد تا مردم برای برقراری ارتباط با یکدیگر از آن استفاده کنند. در طی سالیان اخیر بنا به دلایل مختلف زبان انگلیسی بدین منظور برگزیده شده و امروزه در فعالیت های مختلف به عنوان ابزار اصلی انتقال مفاهیم به کارگرفته می شود. از این رو اهمیت یادگیری زبان انگلیسی در جهان کنونی بر هیچ کس پوشیده نیست و روز به روز نیز با گسترش ارتباطات بین جوامع مختلف بر اهمیت آن افزوده می شود.

امروزه یادگیری زبان انگلیسی یک ضرورت انکار ناپذیر است چراکه زبان انگلیسی، زبان علم است و آموزش رشته‌های مختلف در سطوح عالی و تولید علم به زبان انگلیسی صورت می گیرد. با افزایش روند جهانی سازی ارتباطات بین المللی، برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی، تجارت جهانی و آموزش علوم جدید همگی به زبان انگلیسی صورت می‌گیرند و عدم آشنایی با این زبان برابر با عدم زندگی در دنیای مدرن امروزی است.

در موسسات آموزش زبان نیز مانند مراکز آموزشگاهی رهبری یکی از کارکردهای ضروری معلم در کلاس درس است. معلم در نقش رهبر کلاس باید با استفاده از امکانات موجود زمینه تحقق اهداف آموزشی را فراهم کند. چگونگی برخورد معلم با دانش آموزان و استفاده از سبک رهبری مناسب اهمیت ویژه‌ای دارد. رهبری کلاس درس تأثیر معلم بر دانش آموزان است؛ به صورتی که دانش آموزان با میل و علاقه برای تحقق اهداف آموزشی کلاس تلاش کنند. معلم در نقش رهبر باید استعدادهای دانش آموزان را شناسایی و با آنها به خوبی ارتباط برقرار کند و در آنها انگیزه مطالعه و پژوهش را ایجاد کند. همچنین، بر انجام دادن کارهای گروهی تأکید کند و، به اقتضای موقعیت، تغییرات لازم را در چگونگی انجام دادن فرایند یاددهی یادگیری ایجاد کند. رهبری کلاس درس، با میزان تأکید بر دانش آموز و موضوع درس، به شیوه های گوناگونی

انجام میشود؛ با وجود این، اداره کلاسهای درس به طور مؤثر و کارآمد مستلزم رهبری دانش آموزان برای تحقق اهداف آموزشی است (راگ، ۱۳۸۲).

در پژوهش حاضر رابطه بین سبک های رهبری معلم با خودشکوفایی دانش آموزان موسسات آموزش زبان مهر را مورد بررسی قرار دادیم و در واقع به این سوال پاسخ دادیم که آیا بین سبک های رهبری معلم با خودشکوفایی دانش آموزان رابطه وجود دارد؟

فرضیه: بین سبک های رهبری معلم با خودشکوفایی دانش آموزان رابطه وجود دارد
با توجه به نتیجه آزمون همبستگی، بین سبک رهبری انسانگرا و خودشکوفایی با ضریب همبستگی $0/552$ در سطح $0/99$ و بین سبک رهبری وظیفه گرا و خودشکوفایی با ضریب همبستگی $0/126$ در سطح 95% رابطه مثبت معناداری وجود دارد. شدت همبستگی بر اساس مقدار ضریب همبستگی چندگانه برای خودشکوفایی برابر با $0/03$ می باشد. مجذور R تعدیل شده برابر $0/02$ می باشد، که نشان می دهد ۲ درصد از تغییرات متغیر ملاک یعنی خودشکوفایی، می تواند توسط متغیر پیش بین تبیین شود

هم چنین با توجه به ضرایب همبستگی و رگرسیون تنها سبک رهبری انسان گرا با سطح معناداری $0/013$ و ضریب رگرسیونی استاندارد شده $0/160$ در تبیین واریانس خودشکوفایی تاثیر دارد. همچنین سطح معناداری مقدار ثابت برابر با $0/01$ محاسبه شده است که این امر نشان می دهد مقدار ثابت محاسبه شده بر متغیر ملاک تاثیرگذار است. نتایج به دست آمده از این فرضیه با نتایج به دست آمده در مطالعات آریاپوران و همکاران (۱۳۹۲) در داخل کشور و آدیمو (۲۰۱۲) در خارج از کشور همسو می باشد

در تبیین این نظریه می توان گفت در واقع طریقی را که رهبر، از نفوذش برای کسب اهداف استفاده می کند سبک رهبری می نامند. به بیان دیگر نحوه استفاده رهبر از قدرت و نفوذ راسبک رهبری گویند. سبک رهبری اساسا شیوه نگرش مدیر نسبت به نقش خود و کارکنان است. بطور سنتی دو نوع دیدگاه درباره سبک رهبری وجود دارد.

سبک آمرانه و سنتی (وظیفه مدار): مدیر یا رهبر به زیر دستان خود می گوید چه کار باید بکنند و چگونه باید آن کار را انجام دهند. این سبک محافظه کار (اقتداری) است.

سبک دموکراتیک (رابطه مدار): رهبر یا مدیر در این سبک مسئولیت رهبری خود را با زیردستانش تقسیم می کند و آنها را در برنامه ریزی و اجرای آن مشارکت می دهد. به این سبک سبک کارمند مدار یا رابطه مدار نیز گفته اند. در واقع انواع سبک های رهبری دیگری میان این دو حالت وجود دارد که از آن به سبک میانی نام می برند. دانش آموزان معلمان سبک رهبری وظیفه مدار فقط به تدریس خود اکتفا کرده و در کلاس های درس خود متکلم وحده هستند، سخت گیرند و کلاس های ساکتی دارند و دانش آموزان آنها به آنچه یاد میگیرند اکتفا می کنند دانش آموزان این معلمان به دنبال سبک های یادگیری و تنوع در کلاس نیستند اما معلمان رابطه مدار دانش آموزان را وادار به تنوع یادگیری و استفاده از معلومات در کلاس درس میشوند اما معلمان سبک تلفیقی از هر دو روش استفاده می کنند و دانش آموزانشان را هم وادار می کنند در کلاس مشارکت داشته باشند ولی در عین حال وظایف شان را در قبال دانش آموزان انجام می دهند که در این پژوهش مشخص شد معلمان موسسه مذکور در کلاس داری از شیوه تلفیقی بهره می بردند که بهره بردن از این شیوه به خودشکوفایی دانش آموزان کمک می کنند.

مدل رگرسیونی متغیرهای ملاک (خودشکوفایی) با 99% اطمینان معنادار می نماید. معلم سبک رابطه مدار با تشویق و مشارکت کردن در تدریس دانش آموزان را وادار می کند تا شیوه ها را برای یادگیری به کار ببرند و در شیوه تدریس و کلاس داری به معلم کمک کنند کلاس این نوع معلمان همیشه شلوغ و پر سرو صدا می باشد و این نوع معلم صمیمیت را بهترین راه خود جهت ارتباط با دانش آموزان می داند در مقابل معلم وظیفه مدار شیوه تدریس و کلاس داری مستبدانه را در نظر می گیرد. کلاسها ساکت از شیوه های آنها می باشد و در تدریس خود تنها به دانسته های خود اکتفا می کنند و معمولا به دانش آموزان اجازه دخالت در امر تدریس را نمی دهند. اما در سومین سبک مدیریت سبک تلفیقی است که بهترین سبک برای کلاس داری

می باشد فلذا در پاسخ به سوال اصلی این پژوهش با توجه به نتایج به دست آمده از می توان گفت که متغیر پیش بین یعنی سبک های رهبری معلم در تبیین واریانس متغیرهای ملاک (خودشکوفایی) تاثیر دارد. همچنین با بررسی دقیق متغیر ملاک فقط سبک رهبری انسان گرا توانایی پیش بینی خودشکوفایی را دارند. معلمان دارای سبک مدیریتی رابطه مدار فلذا فرضیه اصلی پژوهش مورد تایید قرار گرفت.

منابع

- افروز، غلامعلی، (۱۳۹۶)، مقدمه ای بر روانشناسی و آموزش و پرورش کودکان استثنایی، دانشگاه تهران، چاپ سی و یکم
- افروز، غلامعلی، (۱۳۸۹)، مباحثی در روان شناسی و تربیتی، انجمن اولیاء و مربیان، چاپ یازدهم
- اسپورن، الکس، اس (۱۳۷۱)، پرورش استعداد همگانی، ابداع و خلاقیت، ترجمه حسن قاسم زاده، تهران، انتشارات نیلوفر
- بیابانگرد، اسماعیل، (۱۳۸۴)، روانشناسی تربیتی (روان شناسی آموزش و یادگیری)، تهران: نشر ویرایش
- پور افکاری، نصرت اله (۱۳۸۵). فرهنگ جامع روان شناسی و روان پزشکی و زمینه های وابسته، تهران، انتشارات فرهنگ معاصر
- تاج، فاطمه (۱۳۹۰) رابطه سبک ها دهبستگی و خودشکوفایی در شاغلین روان درمانگر شهر تهران
- دوبونو، ادوارد، (۱۳۸۲)، خلاقیت جدی، ترجمه مرتضی غفاری پور و قاسم بصیری تهران: آییژ
- دلاور، علی (۱۳۹۰)، احتمالات و آمار کاربردی در روان شناسی و علوم تربیتی، نشر تهران، رشد
- سیف، علی اکبر. (۱۳۸۲). اندازه گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی، تهران: نشر دوران.
- سیف، علی اکبر (۱۳۶۸)، روان شناسی پرورشی، تهران: آگاه
- سلیمان نژاد، اکبر، (۱۳۹۳) رابطه سبک رفتار رهبری معلم با خلاقیت دانش آموزان مدارس راهنمایی، تفکر و کودک، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی سال پنجم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۳، ۵۹-۷۶
- شریعتمداری، علی، (۱۳۹۳)، روان شناسی تربیتی، امیرکبیر، چاپ بیست و سوم
- شقانی، فرهاد (۱۳۸۹) مقایسه ی خودشکوفایی دانشجویان دوره ی کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور پیک نور، سال نهم، شمار اول.
- گنجی، حمزه، (۱۳۹۵)، ارزشیابی شخصیت، انتشارات ساوالان، چاپ نهم
- مزلو، ابراهام اچ، (۱۳۷۵)، انگیزش و شخصیت، ترجمه احمد رضوایی، مشهد، آستان قدس رضوی